

20. august 2020

UKA2020/114

Inatsisartut suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Inatsisartut aalajangiiffigisassaatur siunnersuutigineqarpoq Naalakkersuisut amerikkarmiut aallartitaqarfiat qinnuvigisassagaat ikioqqulluta kalaallit timaasa panernikut Harvardip Universitianiittut Peabody Katsersugaasiviani Nunatsinnut uterteqqissallugit.

(Inatsisartunut ilaasortaq, Doris J. Jensen, Siumut)

Tungavilersuineq:

Tamangajatta nalugunangilarput Uummannaap eqqaaniittumi Qilakitsumi 1972-imi nassaartoqarmat ilivermik, tassanilu kalaallit timai panernikut ukiuni 500-ni uninnganikut nassaarineqarmata. Timit panernikut arfineq-pingasuusuni sisamat ullumikkut Nunatta Katsersugaasiviani saqqummersinneqarput, oqarsinnaagunarpugullu timit panernikut arfineq-pingasuusut Nunatta erlinnartuutaannut tusaamasaalluarnerpaatullu inissisimalersimasut.

Akerlianik immaq ikittuinnarnik ilisimaneqarpassippoq 1930 missaannit timinik panernikunik allanik nassaartoqarmat¹ piffisami tassanngaanneersunik, Nanortallip avannaani. Nassaarinnittoq tassaavoq amerikkarmiut antropologiat, Martin Luther, København-imiit akueritissimasoq ilivitoqqanik ammaassisinnaasoq saanikullu taakkua Harvard University-mut angerlaassinnaagai. Uunartumi qaarusunni pingasuusuni timinik panernikunik nassaarpoq, ilimagineqarpoq timit panernikut arfineq-marluk piiarsimassagai².

¹ Timit panernikut –Qilakitsumisut – pinngortitamit panertitaapput; imaappoq, issip silaannaallu panernerata, asiutinnaveersaataasimapput.

² Iliveq ataaseq meeraaqqanik toqungasunik pingasunik imalik attorneqarani qimanneqaannarpoq.

Timit panernikut taamanernisat (tallimaagunartut³) suli innarlerneqarsimanngillat, ullumikkullu The Peabody Katersugaasiviani takuneqarsinnaallutik⁴.

Nunarsuarmi 1980'ikkut ingerlaneraniit soqutigineqaleraluttuinnarsimavoq kulturikkut oqaluttuarisaanermi nunamut pingaarutillit nassaarfimminut utertinnissaat ukkatarineqalernikuuvoq.

1983-mi Danmarkimi Nationamuseum-i aammalu Nunatta Katersugaasivia suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarput pigisanik utertitsilerniarlutik. Taamani aallavisoq tassaavoq, Danmarki kisimi saqqummersitsiviussanngimmat Nunatta oqaluttuarisaanikkut kulturikkullu ukkatarineqarnissaa eqqarsaatigalugu, pigineqartullu ilisimatusarnermi saqqummersitatullu kikkunnut tamanit atorineqarsinnaassasut. Kalaallit kinaassusianut immikkut tunngassuteqarsinnaasutut pigineqartut utertinneqarnissaat ataqqineqassasoq aamma isumaqatigiissutaavoq. Isumaqatigiissutaasoq naapertorlugu katersat 35.000-it missaanniittut Nunatsinni utertinneqarput ukiuni takkunani ukiup 2001-ip tungaanut.

Timit panernikut Uunnartumeersut Peabody Katersugaasivianiittut utertinnissaat iluatsissinnaanersoq nalunaqaaq, taamaattoq isumaqarpunga, misiliisariaqartugut. Oqaatigineqareersutut nunarsuarmioqatigiinni katersugaasivinni katersanik utertitsinissaq annertuumik ukkatarineqarpoq – aamma ileqqorissuseq naapertorlugu – tassami inuup saaniisa sinnikui pineqartillugit innimigisariaqarmata. Ilanngullugu oqaatigisariaqarpoq nalunarmat taamani pisumi timit panertitat piiarneqarmata ilumut inatsisinik unioqutitsisoqarsimannginnersoq. Taamani annissuisup Martin Luther-ip akuersissutaa, saanikunut "ikittuinnarnut" akuersissutaavoq.

Nunatsinni timinut panertunut atugassarititaasut ajunngilluinnaraluartut taamaattoq timinik panernikunik ikittuinnarnik nassaartoqarsimavoq, taamaattumik Uunnartumi-timit panernikut itsarsuarnitsap amiakkuatut pingaarutilittut tassaallugit pingaaruteqarput. Nunatta oqaluttuarisaaneranut ilaalluinnarput; qanga pingoqqaarnitsinniit kulturitoqqamiillu oqaluttuurtuupput. Uunnartumi-timit panernikut Nunatsinnut attuummapput. Neriuppunga,

³Atuakkami "Qilakitsoq – De grønlandske mumier fra 1400-tallet" (1992) oqaatigineqarpoq, timit panernikut ilaannai suli Harvard University-imiittut. 2019-imi nittartagakkut nakorsanut atuagassiakkut Java Open Network-ikkut allaaserisamik takkuttoqarpoq, tassanilu takuneqarsinnaavoq timit panernikut sisamat tallimaasunit Peabody Katersugaasivianiit CT-scannertissimasoq. Timit panernikut – angutit marluk, arnat marluk meerarlu ataaseq - Uunartuminngaanerineqarput.

⁴ Timit panernikut Katersugaasiviup saqqummersittagaattut atorineqarunannngillat.

Peabody Katersugaasiviata akuerilluinnassagaa, ukiorpassuarni taamatut eqqunngitsumik peersitaagaluartut kiisami angerlarsinnaangormata.

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassaa:

Siunnersuut immiini pisortanut aningaasatigut kinguneqassanngilaq. Utertinneqarnissaat immaqa assartuinermik aningaasartuutariataarsinnaavoq.

Allaffissornikkut isumalluutit, saaffiginninnissamut atugassavut kiisalu The Peabody Museum-iumut isumaqatiginnissaq sulisumut ukiup ataatsip aqqaneq marlorarterutaanit annertunerunaviannngilaq.

Namminersortunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassaa:

Soqanngilaq

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassaa:

Soqanngilaq